

DAVOR POSILOVIĆ*, TOMISLAV KRTINIĆ**

Izvršenje dovedbenog naloga s problemskim osvrtom na nasilan ulazak u tuđi dom

Sažetak

Autori uvodno iznose pojam dovođenja, navode tijela ovlaštena izdati nalog za dovođenje i pravne izvore te načelni stav o opasnosti pojedinih kategorija osoba koje se dovode u odnosu na akt na temelju kojeg se primjenjuje policijska ovlast i pravni položaj osoba koje se dovode. U drugom dijelu članka autori razrađuju važeći Standardni operativni postupak Ravnateljstva policije od 19. rujna 2011. „Dovođenje/privođenje osobe“, posebice nasilan ulazak u tuđi dom. Autori su mišljenja da se pri donošenju odluke o nasilnom ulasku u tuđi dom radi izvršenja naloga o dovođenju mora uzeti u obzir opće pravilo iz čl. 5. Zakona o policijskim poslovima i ovlastima (načelo razmjernosti), s obzirom na to da je ono obvezujuće pri obavljanju svih policijskih poslova i u primjeni policijskih ovlasti. U vezi s tim nude orijentacijske kriterije za odlučivanje o nasilnom ulasku u tuđi dom prema načelu razmjernosti, koji su u skladu s taktikom opisanom u važećem Standardnom operativnom postupku. Autori predlažu taktiku postupanja policije radi izvršenja dovedbenog naloga kada se osoba dovodi s radnog mjesta ili s javnog mjesta, s obzirom na određene specifičnosti takvih dovođenja, a što nije razrađeno u Standardnom operativnom postupku. Stavovi autora, iznesena načela i prijedlozi nisu (zasad) usvojena pravila struke, što ovom radu daje praktičnu važnost. Također, upućuju na postojanje pojedinih pravnih praznina te s tim u vezi predlažu smjerove njihovih dopuna izmjenom zakonskih propisa.

Ključne riječi: dovedbeni nalog, dovođenje, privođenje, nasilan ulazak u dom, policijska ovlast, razmjernost.

* Davor Posilović, univ. spec. crim., policijski službenik za pripremu i provedbu stručnih i znanstvenih istraživanja i novih tehnologija, Policijska akademija „Prvi hrvatski redarstvenik“, Ravnateljstvo policije, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, Hrvatska.

** Tomislav Krtinić, mag. crim., pomoćnik načelnika Sektora za javni red i sigurnost, Policijska uprava zagrebačka, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, Hrvatska.

UVOD

Dovođenje je policijska ovlast kojom se osobi oduzima sloboda, odnosno prisilno ograničava sloboda kretanja u cilju osiguranja njezine nazočnosti u kaznenom, prekršajnom ili drugim postupcima ili radi ispunjenja određenih obveza, kao i u nekim drugim zakonom propisanim slučajevima. Osoba koju treba dovesti prevozi se u službene prostorije policije ili drugog nadležnog tijela, najčešće suda ili na neko drugo mjesto navedeno u nalogu. Dovođenje, ne računajući ono unutar zatvorskog sustava, izvršavaju isključivo policijski službenici.

1. VRSTE DOVOĐENJA S OBZIROM NA VRSTU AKTA PREMA KOJEM SE POSTUPA

Odredbom čl. 43. st. 2. Zakona o policijskim poslovima i ovlastima¹ (u daljnjem tekstu: ZPPO) propisano je da policijski službenik dovodi osobu na temelju pisane zapovijedi nadređenog ili naloga nadležnog tijela izdanog na temelju zakona. Osobu koja je uredno pozvana radi davanja obavijesti, a nije se odazvala pozivu može se privesti i bez pisane zapovijedi ili naloga (čl. 40. st. 3 ZPPO-a), ali i u toj situaciji nadređeni rukovoditelj može izdati pisanu zapovijed za dovođenje. Valja naglasiti da se u situacijama kada ne postoji pisani nalog nadležnog tijela ili pisana zapovijed nadređenog radi o privođenju, a kada postoje nalozi, tada je riječ o dovođenju. Sadržajno, riječ je o istoj radnji policije s različitim pravnom osnovom. U praksi postupanja policije, najčešći su slučajevi dovođenja na temelju pisanog naloga nadležnog tijela (suda).

Dovođenje bez pisanog naloga provodi se samo u zakonom izričito propisanim uvjetima i slučajevima. Sukladno sa Zakonom o kaznenom postupku² (u daljnjem tekstu: ZKP), propisano je dovođenje okrivljenika radi uručjenja poziva suda ili državnog odvjetnika (čl. 97. st. 6.), dovođenje osobe zatečene na mjestu počinjenja kaznenog djela s elementima nasilja ili kaznenog djela koje predstavlja prijetnju javnoj sigurnosti, a za koju postoji vjerojatnost da ima saznanja o okolnostima počinjenja djela ili počinitelju, a njihovo prikupljanje nije moguće ili je bitno otežano na mjestu gdje je osoba zatečena i razumno je vjerovati da će odgoda prikupljanja obavijesti štetiti probicima kaznenog progona, a ta osoba bez opravdanog razloga odbije dragovoljno u pratnji policije doći u policijske prostorije radi davanja obavijesti (čl. 208.b). Odredbama čl. 28. st. 4. Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama³ i s tim u vezi čl. 2. Naputka o postupanju policije u dovođenju osobe s duševnim smetnjama u psihijatrijsku ustanovu,⁴ policiji je dana ovlast dovođenja osobe s duševnim smetnjama u psihijatrijsku ustanovu u osobito hitnim slučajevima ozbiljnog i izravnog ugrožavanja vlastitog ili tuđeg života, zdravlja ili sigurnosti. U proteklom razdoblju došlo je do normativnih i nomotehničkih promjena vezanih uz pojmove privođenja i dovođenja pa je potrebno imati u vidu da pojedini drugi propisi u nekim svojim dijelovima (uključujući ZKP) te pojmove koriste različito od ZPPO-a.

¹ Zakon o policijskim poslovima i ovlastima (NN 76/09., 92/14. i 70/19.).

² Zakon o kaznenom postupku (NN 152/08., 76/09., 80/11., 121/11., 143/12., 56/13., 152/14., 145/13., 70/17., 126/19., 80/22. i 36/24.).

³ Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (NN 76/14.).

⁴ Naputak o postupanju policije u dovođenju osobe s duševnim smetnjama u psihijatrijsku ustanovu (NN 50/15.).

U tom pogledu ZPPO je *lex specialis*, pa ćemo u nastavku pojam **privođenja** promatrati odvojeno od **dovođenja** u skladu s čl. 45. ZPPO-a koji normira da policija **privodi** uhićenika i osumnjičenika, osobu za koju treba utvrditi identitet, osobu za kojom je raspisana potraga, osobu koja je bila uredno pozvana zbog davanja obavijesti, a nije se odazvala pozivu ako je u pozivu na to bila upozorena ili iz okolnosti očito proizlazi da odbija primitak poziva (ovdje nije riječ o osumnjičeniku za kazneno djelo jer bi se tada kao *lex specialis* primjenjivao ZKP te bi bilo potrebno izdavanje pisane zapovijedi za dovođenje). Naime, vezano uz korištenje zakonskih pojmova istih radnji, ali različitih naziva u različitim propisima, ZKP u čl. 97. st. 4. u svezi s čl. 208.a stavka 1. koristi pojam dovedbenog naloga policije, dok odredbe čl. 43. st. 2. ZPPO-a propisuju pisanu zapovijed, stoga u takvim slučajevima prednost treba dati odredbama i pojmovima koje koristi ZPPO. Tako i vezano uz čl. 109. st. 1. ZKP-a („dovođenje“ osumnjičenika u policijsku pritvorsku jedinicu radi predaje pritvorskom nad-zorniku), jer se primjenom čl. 45. t. 1. ZPPO-a zapravo radi o privođenju. Takva različita normativna uređenja koja *de facto* uređuju isto područje i koja ne samo da dopuštaju različita tumačenja nego ih i uvjetuju, teško su razumljiva i kaznenopravnim stručnjacima pa kako očekivati da ih sa sigurnošću i bez dvojbi primjenjuju „obični“ policijski službenici? Sukladno s načelom zakonitosti, u tvorbi zakona nužno je da zakonske norme budu striktno, precizne, jasne i usko određene.

S obzirom na to da dovođenje predstavlja i ograničavanje slobode kretanja, osoba se mora kretati do mjesta na koje se dovodi (prostorije policije, drugog nadležnog tijela ili u drugo mjesto određeno u pisanoj zapovijedi ili nalogu). Dakle, riječ je o prisilnoj mjeri. Prisila može biti posredna tako da predstavlja izvjesnost da će osobu koja odbije poći policijski službenici dovesti prisilno. Prisila je neposredna kad policijski službenik primijeni sredstvo prisile prema osobi koja odbije poći s njim.

Jedno od bitnih obilježja dovođenja koje sadržajno predstavlja oduzimanje slobode i ograničenje slobode kretanja, jest da ono bude izvršeno u zakonom propisanim rokovima. Odredbe čl. 44. st. 3. ZPPO-a propisuju da dovođenje (vrijeme od pronalaska osobe do njezine predaje nadležnom tijelu), može trajati najdulje **šest sati** ako se obavlja unutar županije u kojoj je osoba zatečena. Kad se dovođenje obavlja izvan županije u kojoj je osoba zatečena, ono može trajati najdulje **dvanaest sati**. Zakašnjenje u dovođenju mora se posebno obrazložiti. Zakon ne propisuje okolnosti zbog kojih se može zakasnuti, ali načelno to bi mogli biti slučajevi više sile (npr. vremenske neprilike, kvar vozila, potreba pružanja liječničke pomoći, prometna nesreća ili zastoj na cesti i sl.).

Uzimajući u obzir zakonom (čl. 44. st. 1. ZPPO-a) propisano vremensko ograničenje u kojem se osobe mogu dovesti (6 do 22 sata), kao i činjenicu da građani nerijetko u svoj dom dolaze nakon 22 sata, odnosno napuštaju ga prije 6, takva vremenski restriktivna zakonska normiranost policiji znatno otežava, odnosno bitno utječe na uspješnost realizacije dovođenja. Za razliku od odredbi ZPPO-a, trajanje uhićenja počinitelja prekršaja do njegova „dovođenja“ (zapravo privođenja jer se ne poduzima na osnovi naloga ili pisane zapovijedi nadređenog) na prekršajni sud, sukladno s čl. 134. st. 3. Prekršajnog zakona⁵ (u daljnjem tekstu: PZ), jest **dvanaest sati**, a iznimno, rok u kojem uhićenik mora biti „doveden“ (prema čl. 45. st. 1. t. 1. ZPPO-a priveden) na Prekršajni sud, može iznositi **24 sata**.

⁵ Prekršajni zakon (NN 107/07., 39/13., 157/13., 110/15., 70/17., 118/18. i 114/22.).

Rok u kojem uhićenik mora biti „doveden“ (prema čl. 45. ZPPO-a priveden) u pritvorsku policijsku jedinicu i predan pritvorskom nadzorniku sukladno s čl. 109. ZKP-a, teče od trenutka uhićenja, a iznosi **dvadeset i četiri sata**. Mišljenje autora ovog rada jest da ne postoje valjani razlozi u postojećem zakonskom rješenju iz ZPPO-a prema kojem je rok za dovođenje na temelju naloga ograničen na (samo) šest, odnosno 12 sati, nego bi taj rok trebalo uskladiti, odnosno izjednačiti s rokovima za dovođenje uhićenika ili osumnjičenika propisanim u PZ-u i ZKP-u. Ovdje ponovno valja skrenuti pozornost na nomotehničku neusklađenost pojmova „dovođenje“ (uhićenika) u PZ-u i ZKP-u s odredbom čl. 45. ZPPO-a st. 1. t. 1. koji (ispravno) koristi termin „privođenje“. Privođenje se, za razliku od dovođenja, obavlja bez pisanog naloga (Gluščić i Veić, 2020:105).

2. TIJELA KOJA SU NA TEMELJU POSEBNIH ZAKONA OVLAŠTENA IZDATI DOVEDBENI NALOG ILI PISANU ZAPOVIJED

2.1. Sudovi

Dovedbeni nalog izdaje sud ako je doneseno rješenje o istražnom zatvoru, ako uredno pozvani okrivljenik ne dođe, a svoj izostanak ne opravda i ako se nije mogla obaviti uredna dostava poziva, a iz okolnosti očito proizlazi da okrivljenik izbjegava primiti poziv (čl. 97. st. 1. t. 1.-3. ZKP-a). Primjenu mjera procesne prisile opravdava materijalnoppravna pretpostavka postojanja određenog stupnja vjerojatnosti da se pred tijelima kaznenog postupka nalazi počinitelj kaznenog djela (Krapac, 2007:303). Okrivljenik kojemu je oduzeta sloboda, a želi prisustvovati ročištu za odlučivanje o istražnom zatvoru, dovodi se sukladno s odredbom članka 129. stavka 2. ZKP-a. Ako je optuženik uredno pozvan, a ne dođe na raspravu niti svoj izostanak opravda, predsjednik vijeća naložit će da se prisilno dovede (čl. 402. st. 1. ZKP-a).

Ako uredno pozvani svjedok ne dođe, a izostanak ne opravda ili se bez odobrenja ili opravdanog razloga udalji s mjesta gdje treba biti ispitan, može se naložiti da se prisilno dovede, osim ako je riječ o djetetu (čl. 291. ZKP-a). I odredbama čl. 248. st. 1. Zakona o parničnom postupku,⁶ propisano je da ako svjedok koji je uredno pozvan ne dođe, a izostanak ne opravda ili se bez odobrenja ili opravdanog razloga udalji s mjesta saslušanja, sud može narediti da se prisilno dovede. Zakonom o izvršavanju kazne zatvora⁷ (u daljnjem tekstu: ZIKZ), propisano je (čl. 58. st. 2.) da će, ako se osuđenik koji je uredno upućen na izdržavanje kazne ne javi, sudac izvršenja na temelju izvješća upravitelja nadležne zatvorske ustanove izdati nadležnoj policijskoj upravi „nalog za sprovođenje“ (potpuno neusklađen izraz u odnosu na ranije citirane propise!). Na temelju odredbi čl. 182. st. 3. ZIKZ-a prekršajni, odnosno općinski sud policijskoj upravi izdat će dovedbeni nalog ako se kažnjениk nije odazvao na izdržavanje kazne zatvora na koju je pozvan i upućen. Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje⁸ u čl. 12. st. 4. i 5. propisuje da će se maloljetnik kojem je izrečena zavodska odgojna mjera, a koji se ne odazove na izvršavanje odgojne mjere, prema nalogu suda prisilno dovesti na izvršavanje odgojne mjere.

⁶ Zakon o parničnom postupku (SL SFRJ 4/77., 36/77., 6/80., 36/80., 43/82., 69/82., 58/84., 74/87., 57/89., 20/90., 27/90., 35/91. i NN 53/91., 91/92., 58/93., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 02/07., 84/08., 96/08., 123/08., 57/11., 148/11., 25/13., 89/14., 70/19., 80/2.2, 114/22. i 155/23.).

⁷ Zakon o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21. i 155/23.).

⁸ Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje (NN 133/12.).

Odredbe PZ-a u čl. 129. st. 1. propisuju da će sud izdati dovedbeni nalog ako uredno pozvani okrivljenik ne dođe, a svoj izostanak ne opravda te ako se nije mogla obaviti uredna dostava poziva, a iz okolnosti očito proizlazi da okrivljenik izbjegava primiti poziv ili odazvati se na uredno primljeni poziv. Dovedbeni nalog može se izdati i za svjedoka, vještaka, oštećenika kao svjedoka i predstavnika pravne osobe. U prekršajnom postupku mogu se, radi osiguranja nazočnosti okrivljenika i drugih osoba, kao i radi osiguranja izvršenja odluka, poduzeti samo mjere predviđene zakonom. Mjere se poduzimaju tako da će se **uvijek primijeniti blaža mjera** ako se njome može postići ista svrha te ako su razmjerne težini prekršaja i kazni koja se u određenom slučaju može očekivati (Veić i Gluščić, 2009:136–137).

Člankom 168. st. 2. PZ-a propisuje se da ako se okrivljenik nije odazvao na raspravu, a sud ocjenjuje nužnim njegovo ispitivanje prije presuđenja, a nije ga bilo moguće odmah dovesti ili ako nije nazočna koja druga osoba bez koje se prema zakonu ne može održati glavna rasprava ili ako bez nazočnosti neke od pozvanih osoba ne bi bilo svrsishodno održati raspravu pa ih je zato potrebno ponovno pozvati, a riječ je o svjedoku i vještaku – prekršajni sud naredit će da se okrivljenik, svjedok i vještak koji su bili uredno pozvani dovedu na sljedeću raspravu.

2.2. Državni odvjetnik

Odredbama čl. 112. st. 7. ZKP-a propisano je da državni odvjetnik nakon što je ispitao uhićenika može pisanim nalogom naložiti policiji da najkasnije u roku od četrdeset i osam sati od trenutka uhićenja, odnosno trideset i šest sati od trenutka uhićenja za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora do jedne godine, dovede uhićenika sucu istrage.

Također, odredbom čl. 118. st. 1. ZKP-a propisano je da će, prema nalogu državnog odvjetnika, pritvorenika kod kojeg postoje razlozi za određivanje istražnog zatvora prije isteka roka za pritvor, policija dovesti sucu istrage radi održavanja ročišta za određivanje istražnog zatvora ili puštanja na slobodu.

2.3. Policija

Odredbom čl. 97. st. 4. ZKP-a propisano je da **dovedbeni nalog** (ZPPO u čl. 43. st. 2. koristi pojam **pisana zapovijed**) iznimno, pod uvjetima iz članka 208.a stavka 1. ZKP-a može izdati policija za osumnjičenika radi ispitivanja za kaznena djela za koja se kazneni postupak pokreće po službenoj dužnosti i po prijedlogu, koji se nije odazvao pozivu samo ako je u pozivu bio na to upozoren ili iz okolnosti očito proizlazi da odbija primitak poziva. Osumnjičenik koji se odazvao pozivu ili je prisilno doveden, a odbije iskazivati, ne može se ponovno prisilno dovoditi zbog istog razloga. U pogledu ostalih osoba (koje nisu osumnjičene za kaznena djela za koja se kazneni postupak pokreće po službenoj dužnosti i po prijedlogu), pisane zapovijedi za dovođenje izdaju se izravnom primjenom odredbi članka 43. stavka 2. ZPPO-a, za one osobe koje su bile uredno pozivane zbog davanja obavijesti, na koji se poziv nisu odazvale, a u pozivu su na to bile upozorene ili je iz okolnosti očito proizlazilo da odbijaju primitak poziva.

2.4. Ostala tijela državne uprave

Ostala tijela državne uprave, odnosno njihove određene ustrojstvene jedinice, mogu se pojavljivati kao izdavaljelji naloga samo u prekršajnim postupcima.

Ako se u prekršajnom postupku pred tijelom državne uprave steknu uvjeti za određivanje, odnosno produljenje zadržavanja okrivljenika prema uvjetima članka 135. i 136. PZ-a, tijelo državne uprave može, radi donošenja odluke suda o tome, narediti dovođenje

okrivljenika nadležnom Općinskom sudu (čl. 189. st. 7. PZ-a).

Odbredbama čl. 35. st. 2. i 3. Zakona o obrani⁹ propisano je da, ako se osobe koje podliježu obvezama po tom Zakonu ne odazovu pozivu nadležnih ustrojstvenih jedinica Ministarstva obrane i ne opravdaju svoj izostanak, nadležna ustrojstvena jedinica Ministarstva obrane može zahtijevati i dovođenje, koje izvršava tijelo državne uprave nadležno za unutarnje poslove. Za razliku od prethodno razmatranih zakona, Zakon o općem upravnom postupku¹⁰ ne sadrži odredbe o dovođenju.

Dovođenje se može naložiti i radi osiguranja nazočnosti u postupku ili stadiju koji mu prethodi (neodazivanje na poziv ili radi odlučivanja o zadržavanju u prekršajnom postupku).

Razlog izdavanja dovedbenog naloga može biti i izvršenje sankcije (prethodno samostalno nepristupanje u zatvorsku ustanovu, pritvor, istražni zatvor ili kaznionicu ili ustanovu za maloljetnike u kojoj se izvršava zavodska odgojna mjera).

U odnosu na pravni status osoba koje se dovode, možemo razlikovati dovođenje osumnjičenika, okrivljenika ili optuženika, dovođenje svjedoka, vještaka i građana davatelja obavijesti (dovode se samo zbog neodazivanja na poziv), dovođenje osuđenika i kažnjnika te dovođenje osoba koje podliježu nekim posebnim obvezama (npr. vojni obveznici).

3. PRETHODNI POSTUPCI POLICIJE PRI IZVRŠENJU DOVEDBENOG NALOGA

Sadržaj dovedbenog naloga u kaznenom i prekršajnom postupku propisan je čl. 97. st. 3. ZKP-a i čl. 129. st. 3. PZ-a te sadrži ime i prezime okrivljenika kojeg treba dovesti, kazneno djelo/prekršaj koje mu se stavlja na teret uz navođenje odredaba Kaznenog zakona ili nekog drugog zakona, razlog zbog kojeg se nalaže dovođenje, druge potrebne podatke koji su poznati, službeni pečat i potpis osobe (sudac) koji izdaje nalog.

3.1. Uvid u nalog/zapovijed nakon zaprimanja u rad

Policijski službenik provjerit će je li dovedbeni nalog izdalo nadležno tijelo. Policija ocjenjuje samo **ovlaštenje tijela za donošenje naloga**, a ne i zakonitost samog naloga. Ako je nalog izdalo tijelo koje nije ovlašteno za to, policija će takav nalog odbiti izvršiti. Iako policija nema ovlasti ocjenjivati zakonitost naloga, iznimno, u slučaju očigledne sumnje u zakonitost naloga za dovođenje, može tražiti dodatne obavijesti od tijela koje je izdalo nalog za dovođenje. U praksi postupanja Policijske uprave zagrebačke uočena je pojava dovedbenih naloga pojedinih (prekršajnih) sudova kojim se od policije zahtijevalo ne samo da neku osobu dovede na sud, nego i da je vrati na adresu stanovanja. Na zahtjev Ravnateljstva policije o tome se očitovao Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske dopisom 2-Su-584/17 od 8. kolovoza 2017., kojim je izričito određeno da nema zakonske osnove za takve naloge.

U daljnjem tijeku postupanja policijski će službenik provjeriti sadržava li dovedbeni nalog sve propisane podatke. Ni ZPPO ni PNPPS (kao ni ZKP ni PZ) ne propisuju postupak kad se utvrdi da nalog za dovođenje ne sadrži sve zakonom propisane podatke ili sadrži pogrešne podatke, primjerice pogrešno ime ili prezime. U praksi, policija će zatražiti od tijela da ispravi ili izda novi nalog s točnim i potpunim podacima. Nalog s nepotpunim i pogrešnim podacima policija će odbiti izvršiti.

⁹Zakon o obrani (NN 73/13., 75/15., 27/16., 110/17., 30/18., 70/19. i 155/23.).

¹⁰Zakon o općem upravnom postupku (NN 47/09. i 110/21.).

Tijekom uvida u dovedbeni nalog policijski će službenik provjeriti je li ostavljeno dovoljno vremena za dovođenje osobe. Naime, kako je već rečeno, u čl. 44. st. 1. ZPPO-a propisano je vremensko ograničenje, odnosno da se osoba dovodi od 6 do 22 sata. Iznimno, na temelju stavka 2. navedenog članka, kad je dovođenje nužno radi poduzimanja policijskih poslova koji ne trpe odgođu, osobu se može dovesti i u razdoblju između 22 i 6 sati. Podzakonskim aktom trebalo bi detaljnije urediti takvo dovođenje s obzirom na to da je to relativno čest slučaj u praksi. Ako dovedbenim nalogom nije ostavljeno dovoljno vremena za dovođenje osobe, u praksi policijski službenik kontaktira (najčešće telefonom) tijelo koje je izdalo nalog i traži da izda novi dovedbeni nalog s drugim vremenom dovođenja (npr. dovođenje iz Zagreba u Dubrovnik na raspravu koja počinje u 10 sati). Ako postoje takva saznanja, policijski službenik provjerit će eventualan poseban status osobe (npr. imunitet osobe) koju treba dovesti radi izvješćivanja o zaprekama za izvršenje, odnosno radi eventualnog prosljeđivanja određenoj višoj ustrojstvenoj jedinici policije, odnosno drugom nadležnom tijelu. Tako se, primjerice, čl. 129. st. 5. PZ-a propisuje da se protiv vojnih osoba, pripadnika policije i pripadnika pravosudne policije, u pravilu, neće izdavati dovedbeni nalog, nego će se od njihova zapovjedništva, odnosno ustanove zatražiti da ih dovede.

3.2. Provjera u evidencijama Informacijskog sustava MUP-a RH

Prije neposrednog postupanja, policijski će službenik uvidom u Informacijski sustav MUP-a RH (u daljnjem tekstu: IS) usporediti osobne podatke u dovedbenom nalogu s podacima u IS-u: adresu stanovanja, je li osoba živa, odnosno je li u međuvremenu umrla itd. Osim toga, sukladno s čl. 74. st. 1. Pravilnika o načinu postupanja policijskih službenika¹¹ (u daljnjem tekstu: PNPPS), policijski će službenik prije postupanja prema nalogu o dovođenju ili pisanoj zapovjedi za dovođenje u zbirka koje se vode u Ministarstvu provjeriti postoje li podaci koji bi mogli upućivati na eventualni bijeg, pružanje otpora ili napad osobe koju treba dovesti na policijskog službenika. Ako se provjerom dođe do saznanja o činjenicama koje upućuju na mogućnost bijega, napada ili otpora osobe koju se treba dovesti ili drugih njoj bliskih osoba, policijski službenik sačinit će plan dovođenja koji odobrava neposredno nadređeni policijski službenik.

4. ANALIZA ZAKONSKIH OSNOVA ZA NASILAN ULAZAK U TUĐI DOM

U slučaju potrebe nasilnog ulaska u dom radi izvršenja naloga o dovođenju primjenjuju se odredbe o ulasku u tuđi dom (Gluščić i Veić, 2020:104). Člankom 74. ZPPO-a propisano je da policijski službenik može bez pisanog naloga ući i obaviti pregled tuđeg doma i njim povezanog prostora ako: 1. to držatelj stana ili stanar traži, 2. je to prijeko potrebno zbog poziva u pomoć ili radi provjere dojave o smrti osobe, 3. je to prijeko potrebno radi otklanjanja ozbiljne opasnosti za život i zdravlje ljudi ili imovinu većeg opsega, **4. radi izvršenja zapovijedi ili naloga o dovođenju**. Odredbom članka 246. st. 2. ZKP-a propisano je da policija može obaviti pretragu doma ili drugih prostora bez naloga kad je prema posebnom zakonu (čl. 74. ZPPO-a, opaska autora) ovlaštena ući u tuđi dom ili drugi prostor, a postoje uvjeti iz članka 240. st. 2. ZKP-a (da se pretraga poduzima radi pronalaženja počinitelja kaznenog djela, predmeta ili tragova važnih za kazneni postupak, kad je vjerojatno da se oni

¹¹ Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika (NN 20/22.).

nalaze u određenom prostoru, kod određene osobe ili na njezinu tijelu), ako je to prijeko potrebno radi izvršenja naloga o uhićenju ili radi uhićenja počinitelja kaznenog djela za kojeg postoje osnovne sumnje da je počinio kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti, kad postoji neki od razloga za određivanje istražnog zatvora, a za koje je propisana kazna zatvora najmanje tri godine. Prijeka potreba znači da u stvarnoj konkretnoj situaciji u kojoj se nalazi policajac postoji potreba za obavljanjem te radnje, a potreba se iskazuje kao nezamjenjiva i neponovljiva, što znači da, ako se ta radnja ne bi poduzela odmah, više se ne bi mogla poduzeti ili njezino poduzimanje ne bi postiglo cilj (Gluščić, 2001:54). Ako je pretraga obavljena na temelju neke osnove koja je redarstvenim vlastima na raspolaganju bez sudskog naloga, ali nije ispunjen početni **preduvjet o prijeko potrebi**, takva pretraga može biti nezakonita (Karas, 2006:64).

Zapažanje: usporedbom čl. 74. st. 1. t. 4. ZPPO-a s čl. 246. st. 2. t. 1. ZKP-a razvidno je da radi izvršenja dovedbenog naloga ZPPO ovlašćuje policiju na **ulazak u tuđi dom i pregled doma**, ali ne i na pretragu doma, dok ZKP pretragu doma **bez naloga** omogućuje ako su ispunjeni ranije spomenuti uvjeti, među kojima i neki od razloga za ulazak u tuđi dom iz čl. 74. ZPPO-a. Naime, kad policija nasilno ulazi u tuđi dom radi izvršenja dovedbenog naloga prema čl. 74. ZPPO-a te pregledom ne pronađe traženu osobu, na temelju čl. 246. st. 2. ZKP-a može **provesti i pretragu doma bez naloga** pod uvjetom da se pretraga poduzima radi pronalaženja počinitelja kaznenog djela, kad je vjerojatno da se on nalazi u određenom prostoru. Za tu pretragu ne samo da ne treba nalog, nego ne treba ni prisutnost dvaju svjedoka (nije riječ o pretrazi radi osiguranja dokaza!). Iz toga proizlazi da, ako bi policija ušla u tuđi dom prema čl. 74. ZPPO-a radi izvršenja dovedbenog naloga osobe koja nema status osumnjičenika/okrivljenika/optuženika/osuđenika za kazneno djelo, npr. svjedok, a tu osobu ne bi pronašla, **ovlaštena je izvršiti pregled doma, ali ne i pretragu bez prethodno izdanog naloga za pretragu!**

4.1. Nasilan ulazak u tuđi dom i načelo razmjernosti

Člankom 74. ZPPO-a nije propisano nijedno ograničenje u izvršenju dovedbenog naloga. Prema njemu, policija je, čak i nasilno (st. 3.), ovlaštena ući i pregledati tuđi dom kad izvršava **bilo koji nalog za dovođenje**, neovisno o tome na temelju koje je zakonske osnove nalog izdan (prekršaj ili kazneno djelo), razlogu zbog kojeg je izdan (neodazivanje na poziv, zamjena novčane kazne zatvorom) ili o kakvoj je osobi riječ (opasnoj, moguće naoružanoj osobi ili osobi koja nije sklona pružanju otpora). Budući da je policija ovlaštena nasilno ući u tuđi dom u izvršenju bilo kojeg dovedbenog naloga, takvom radnjom policijski službenici ne čine kazneno djelo narušavanja nepovredivosti doma i poslovnog prostora iz čl. 141. Kaznenog zakona¹² (u daljnjem tekstu: KZ). Međutim, zbog zabrane prekomjernosti (čl. 5. ZPPO-a), prema mišljenju autora, treba razmotriti pitanje kada je nužno primijeniti, odnosno ne primijeniti ovlast ulaska u tuđi dom radi izvršenja dovedbenog naloga (čl. 74. st.1. t. 4. ZPPO-a), posebno u odnosu na određenje nepovredivosti doma (čl. 34. st. 1.) Ustava Republike Hrvatske.¹³

¹² Kazneni zakon (NN 125/11., 144/12., 56/15., 61/15. – ispravak, 101/17., 118/18., 126/19., 114/22., 114/23 i 36/24.).

¹³ Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90., 135/97., 08/98., 113/00., 124/00., 28/01., 45/01., 55/01., 76/10., 85/10. i 05/14.).

Kada je riječ o kriterijima za ograničavanje nekog temeljnog prava ili slobode, praksa Europskog suda za ljudska prava zahtijeva da kriteriji moraju biti jasni te unaprijed pravnom normom čvrsto propisani, sadržavati odgovarajuću zaštitu građana od samovolje državnih vlasti te osigurati primjenu ustavnog načela razmjernosti pri poduzimanju mjere ili radnje kojom se ograničava temeljno pravo ili sloboda (Krapac, 2007).

Mišljenje autora ovog rada (to nije usvojeno pravilo struke) jest da se pri izvršenju dovedbenog naloga mora primarno razmotriti načelo razmjernosti s obzirom na to da je od opće važnosti i mora se poštovati pri svakoj primjeni policijskih ovlasti u obavljanju policijskih poslova pa tako i kod izvršavanja naloga o dovođenju. Načelo razmjernosti (zabrana prekomjernosti) uređeno je čl. 5. ZPPO-a, prema kojem policijski službenik postupaju imajući u vidu razmjer između ovlasti koju primjenjuje i svrhe obavljanja policijskog posla.

Poduzeta radnja mora biti razmjerna željenom cilju te u razmjeru sa značenjem opasnosti (Veić, 2000:142). Uporaba državne prinude ne smije biti prekomjerna jer bi to bilo protivno pravednosti. Osnovna prava mogu se ograničavati u nužnoj mjeri koja jamči prijeko potrebnu zaštitu javnih interesa. Postavlja se pitanje je li baš uvijek razmjerno, odnosno kada ne bi bilo razmjerno u primjeni policijske ovlasti nasilno ući u tuđi dom radi izvršenja naloga o dovođenju osobe. Mišljenje autora ovog rada jest da, iako je policija ovlaštena nasilno ući u tuđi dom radi izvršenja naloga za dovođenje, nasilan ulazak u tuđi dom radi izvršenja npr. naloga za dovođenje osobe u parničnom postupku, dovođenje svjedoka koji se nije odazvao pozivu ili osumnjičenika/okrivljenika/optuženika/osuđenika u vezi lakših prekršaja i lakših kaznenih djela, načelno ne dolazi u obzir tek iznimno ako postoje neke druge okolnosti konkretnog slučaja koje opravdavaju nasilan ulazak u tuđi dom (način izvršenja, svojstvo počinitelja, stupanj uznemirenja javnosti, otklanjanje opasnosti za život ili osobnu sigurnost i sl.).

Policija treba prosuđivati prema konkretnim okolnostima svakog slučaja, pa se unaprijed ne može dati odgovor kada bi bio opravdan nasilan ulazak u tuđi dom radi izvršenja dovedbenog naloga.

Autori ovog rada stava su da bi načelno bilo opravdano nasilno ulaziti u tuđi dom radi izvršenja dovedbenog naloga, u pravilu, samo kada je riječ o težim prekršajima i težim kaznenim djelima i kada se prethodno poduzetim mjerama i radnjama dovedbeni nalog nije mogao uspješno realizirati. U kojem bi slučaju bila riječ o težem (kažnjivom) djelu? Jesu li to samo kaznena/prekršajna djela s elementima nasilja ili djela za koja je propisana određena kazna (zatvora)? To je faktično pitanje koje je potrebno normativno riješiti da ne bi dolazilo do neujednačenog postupanja policije i kako bi se otklonile dvojbe. U svakom slučaju, zbog poštovanja načela razmjernosti, kako ga interpretiraju autori ovog rada, treba voditi računa o konkretnom kažnjivom djelu i vrsti postupka u svezi kojeg je dovedbeni nalog izdan.

Takvo je shvaćanje u skladu i sa **Standardnim operativnim postupkom broj 5. „Dovođenje/privođenje osoba“** Standardni operativni postupci¹⁴ (u daljnjem tekstu: SOP br. 5.), koji nasilni ulazak u tuđi dom sagledava tek kao krajnju mjeru, nakon što ne uspiju ili se ne mogu primijeniti blaže mjere, pa u tom cilju propisuje cijeli katalog prethodnih provjera i nekih blažih mjera (od kojih su neke terminološki neusklađene s odredbama trenutačno važećih podzakonskih propisa, primjerice, provođenje „prismotre“ i zasjede). U tom pogledu potrebno je primjenjivati i pravila uređena kaznenopostupovnim zakonodavstvom.

¹⁴ Standardni operativni postupci, Ravnateljstvo policije, broj: 511-01-42-370/715/7-10-27, Zagreb, 19. rujna 2011.

Odredbom čl. 246. st. 2. ZKP-a propisano je da policija može izvršiti pretragu doma ili drugih prostora bez naloga ako je to prijeko potrebno radi izvršenja naloga o uhićenju ili radi uhićenja počinitelja kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora najmanje tri godine.

Dakle, nasilan ulazak u tuđi dom radi uhićenja, odnosno izvršenja naloga uvjetovan je prethodno počinjenim **kaznenim djelom za koje je propisana kazna zatvora od najmanje tri godine**. Iz načela razmjernosti proizlazi da je zabranjeno ono policijsko postupanje čijim bi poduzimanjem nastupila nerazmjerno veća šteta od one koja bi nastala izostankom takvog policijskog postupanja. Time se još više nameće potreba da se to područje dodatno uredi podzakonskim propisom.

5. TAKTIKA POLICIJSKOG POSTUPANJA PRI NASILNOM ULASKU U TUĐI DOM I PREDAJI DOVEDENE OSOBE NADLEŽNOM TIJELU

Kad na temelju prikupljenih saznanja postoji vjerojatnost da će prilikom izvršenja dovedbenog naloga biti nužno nasilno ući u tuđi dom, potrebno je izvršiti diskretnu terensku provjeru mjesta stanovanja osobe koja se dovodi. Utvrdit će se stanuje li osoba na adresi iz dovedbenog naloga. Ako osoba ne stanuje na toj adresi, terenskom provjerom treba utvrditi trenutnu adresu stanovanja osobe; je li riječ o kući, stanu, poljoprivrednom posjedu, ugostiteljskom objektu te postoje li u stambenom objektu sporedni ulazi i izlazi za eventualni bijeg osobe. Također, potrebno je prikupiti obavijesti o stanarima kuće u kojoj stanuje osoba koju treba dovesti; kakvo se ponašanje od njih može očekivati (hoće li surađivati s policijom, ostati neutralni ili će pomoći osobi koju treba dovesti), je li osoba koju treba dovesti u radnom odnosu, odnosno bavi li se nekim određenim poslom te utvrditi naziv i lokaciju tvrtke, radno vrijeme, životne navike, vrijeme dolaska i odlaska od kuće i dr. Podaci o radnome mjestu mogu se zatražiti i od tijela koje je izdalo nalog za dovođenje ili od državnih tijela koja vode evidencije o radnom odnosu, odnosno podatke o uplatama s osnova zaposlenja (npr. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje i dr.).

Nakon svih prikupljenih saznanja sačinit će se plan postupanja za izvršenje dovedbenog naloga. Plan se sačinjava u koordinaciji načelnika policijske postaje, odnosno rukovoditelja kojem je načelnik povjerio tu zadaću, i drugih policijskih službenika koji će zadatak neposredno i provesti. Osobu se dovodi s adrese stanovanja (doma u kojem boravi), radnog mjesta (iz objekta i prostora zaposlenja) ili s javnog mjesta. U policijskoj praksi izvršenje nasilnog ulaska u tuđi dom prepušta se specijaliziranim policijskim službenicima interventne, odnosno specijalne policije. Policijska postaja, u pravilu, neće samostalno planirati ni provoditi nasilan ulazak u tuđi dom radi izvršenja dovedbenog naloga, njezini iskusniji policijski službenici mogu sudjelovati u izvršenju zadaće (opservacija prostora oko objekta, sastav ekipe za dovođenje službenim vozilom i sl.) te u prikupljanju informacija potrebnih za izradu plana postupanja.

Prije izlaska na teren, policijski službenici određeni za prijevoz uhićenika sami će pregledati službeno vozilo kojim će se uhićenik transportirati radi provjere nalaze li se u službenom vozilu ranije odbačeni predmeti drugih osoba koje su se dovodile tim vozilom, koji bi osobi koja se dovodi mogli poslužiti za bijeg, otpor, napad ili samoozljeđivanje tijekom transporta. Također, u sklopu priprema za zadatak, policijski službenici provjerit će imaju li svu potrebnu opremu i je li ona ispravna.

Ulazak je brz, iznenadan (od stanara se ne traži da otvori vrata) i potencijalno nasilan (uporaba tzv. ovna ili drugog pogodnog sredstva), sukladno s planom kojim su predviđene

zadaje pojedinih policijskih službenika. Policija nakon ulaska pregledava stan radi pronalaska osobe koju treba dovesti. Ako policijski službenik prosudi da bi osobe zatečene u tuđem domu mogle pružiti aktivan ili pasivan otpor, izdat će im upozorenje, narediti njihovo udaljenje za prijeko potrebno vrijeme ili im privremeno ograničiti pristup na određeni prostor (čl. 123. st. 4. PNPPS-a).

Ako su okolnosti oduzimanja slobode osobi takve da prednost treba dati brzom izlasku iz stana, osobu će se pregledati izvan stana, na pogodnome mjestu (koje nije izloženo pogledu drugih ljudi i zaštićeno je od eventualnog napada treće osobe) najkasnije prije ulaska u službeni automobil. Nakon dolaska u službene prostorije policije dovedenu osobu mora se ponovno detaljno pregledati, bez obzira na prethodni pregled. Prvi je razlog što kod prvog pregleda policijski službenici nisu ništa našli, iako je moguće da osoba kod sebe drži opasni predmet, što se i događa u praksi. Drugi mogući razlog jest da se u službenom vozilu kojim se obavlja prijevoz osobe mogu nalaziti opasni predmeti koje je ranije od sebe odbacila i sakrila neka od dovedenih ili privedenih osoba, a policijski službenici određeni za prijevoz osobe prije odlaska na zadatak nisu pregledali službeno vozilo. Pri izvršenju dovedbenog naloga, ako postoji vjerojatnost da osoba posjeduje oružje ili oruđe za napad ili da će od sebe odbaciti, sakriti ili uništiti predmete ili tragove koje treba od nje oduzeti kao dokaz u postupku, policijski službenici provest će pretragu osobe, bez naloga i bez svjedoka, prema čl. 246. st. 4. ZKP-a. Pri tome, policijski službenik neće dopustiti osobi da sama izvadi i preda pronađeno oružje ili oruđe, nego će ga uzeti sâm.

Pretraga osobe može obuhvatiti pretraživanje odjeće, obuće, površine tijela, pokretnih stvari koje osoba nosi ili su u njezinu posjedu, prostor u kojem je osoba zatečena tijekom poduzimanja pretrage i sredstvo prijevoza kojim se koristi u vrijeme pretrage (čl. 251. st. 1. ZKP-a). Opseg pretrage osobe primjeren uhićenju ovisi o konkretnim okolnostima. Tako se objekt ili prijevozno sredstvo mogu pretražiti bez naloga jedino ako postoji konkretan povod za to, primjerice policijski službenik zapazi da osoba koju treba dovesti odbaci ili sakrije neki predmet u okolni prostor u stanu (krevet, naslonjač i sl.) ili ga pokušava sakriti između sjedišta u vozilu. Površina tijela pretražiti će se kad postoji osnova sumnje da osoba ispod odjeće krije neki predmet ili policijski službenik neposredno opazi da je poduzela radnju radi sakrivanja predmeta (npr. sumnjivo držanje, pokušaj zavlačenja nekog predmeta ispod odjeće i sl.).

Pri pretrazi osobe ne smije se ulaziti u tijelo osobe koja se pretražuje, niti se od tijela smiju odvajati nadomjesci dijelova tijela ili pomagala tjelesnih organa pričvršćena uz tijelo – proteze i slično (čl. 251. st. 3. ZKP-a, to ulazi u sadržaj vještačenja kao dokazne radnje). O ulasku u tuđi dom policijski službenik sastavlja pisano izvješće te izdaje potvrdu o ulasku i obavljenom pregledu tuđeg doma i s njime povezanog prostora (čl. 123. st. 5. PNPPS-a). U slučaju nasilnog ulaska u tuđi dom bez nazočnosti vlasnika ili držatelja doma (najmoprimac, podstanar), stan treba pogodno osigurati od pristupa neovlaštenih osoba (pečačenjem ulaznih vrata, stavljanjem nove brave i sl.), a na vidnome mjestu u domu ili na ulaznim vratima ostaviti potvrdu o ulasku (čl. 123. st. 5. PNPPS-a).

Predmete pronađene pregledom ili pretragom, koje od osobe treba oduzeti (predmeti koji mogu poslužiti za samoozljeđivanje, napad, bijeg) policijski službenici privremeno će oduzeti uz potvrdu o privremenom oduzimanju predmeta te predati tijelu kojem se osoba dovodi, osim oružja koje će se pohraniti u nadležnoj ustrojstvenoj jedinici policije.

Policijski službenik dužan je osobu koju dovodi upoznati s pravom na obavještanje obitelji ili drugih osoba, kao i pravom na branitelja, ali policijskog službenika to ne obvezuje na odgodu dovođenja, čl. 77. PNPPS-a.

Prilikom dovođenja osoba, posebice onih za koje se procijeni visok sigurnosni rizik, kod dolaska na adresu tijela, a prije izvođenja osobe iz službenog vozila, mora se ostvariti kontakt s nadležnom osobom radi razmjene sigurnosnih podataka te utvrđivanja prostorije i načina izvršenja primopredaje. Mora se skrenuti pozornost na sve raspoložive činjenice koje upućuju na moguću opasnost od uhićenika/pritvorenika (sklonost počinjenju određenih kaznenih djela, bijegu, napadu, samoozljeđivanju, posebna znanja, sposobnosti, vještine i dr.). Kad je riječ o više osoba, iz službenog će se vozila izvoditi i nadležnoj osobi predavati jedna po jedna. Pri predaji osobe mora se izvršiti sigurna zamjena sredstava za vezivanje ako su bila stavljena (policijski službenik koji predaje osobu skida svoja, a drugi policijski službenik ili pravosudni policijski službenik koji osobu preuzima istodobno stavlja svoja sredstva za vezivanje).

Osobi se neće skinuti sredstva za vezivanje ako službenik koji je preuzima u tom trenutku ne raspolaže vlastitim sredstvima za vezivanje – sve dok ih ne pribavi ili drukčije ne odluči nadležna osoba.

Ako se pri dovođenju moraju prenositi i predavati neki predmeti (službeni i ostali dokumenti te osobni i drugi predmeti), oni se moraju iz službenog vozila iznijeti i predati nadležnoj osobi tek nakon što je izvršena sigurna predaja osobe (neprihvatljivo je da policijski službenik nosi u ruci kakve predmete, ruke mu trebaju biti slobodne za eventualno djelovanje). Nakon dovršetka preprate, prostorije tijela smiju se napustiti tek kad što je nadležna osoba preuzela osobu i dostavljene predmete te izrijeком dala suglasnost policijskim službenicima da se udalje.

U slučaju nepredviđenih okolnosti, dvojbi ili nesporazuma pri obavljanju tih poslova, policijski službenik koji je određen za neposredno rukovođenje na terenu dužan je izvijestiti nadležnog višeg rukovoditelja.

5.1. Dovođenje s radnog mjesta

U određenim situacijama kada osobu koju treba dovesti nije moguće zateći na mjestu stanovanja ili je ono nepoznato, a raspolaže se saznanjima o mjestu zaposlenja, dovođenje se može učinkovito realizirati i s takvog mjesta. Policijski službenik ovlašten je ući i pregledati objekte i prostore državnih tijela i pravnih osoba te druge poslovne prostore (čl. 73. st. 1. ZPPO-a) radi pružanja pomoći, otklanjanja ozbiljne opasnosti za život i zdravlje ljudi ili imovinu većeg opsega, pronalaženja počinitelja kaznenog djela za koje se progoni po službenoj dužnosti ili prekršaja, kojeg neposredno progoni, postupanja po dojavi o prisutnosti eksplozivne naprave ili druge opasnosti ili vjerojatnosti počinjenja teškog kaznenog djela i osiguranja šticećenih osoba, objekata i prostora.

Nadalje, stavkom 2. propisano je da će policijski službenik prije ulaska i pregleda radi otklanjanja ozbiljne opasnosti za život i zdravlje ljudi ili imovinu većeg opsega ili pronalaženja počinitelja kaznenog djela za koje se progoni po službenoj dužnosti ili prekršaja, kojeg neposredno progoni, izvijestiti odgovornu osobu i zatražiti da prisustvuje pregledu, a iznimno, ako to nalažu posebne okolnosti, policijski službenik obavijest i poziv može dati i nakon ulaska i otpočinjanja pregleda. Ulazak i pregled vojnog objekta policijski službenik obavlja u nazočnosti vojne policije.

Određba čl. 119. PNPPS-a u određenom je neskladu s prethodno citiranim zakonskim odredbama jer propisuje da će policijski službenik o ulasku i pregledu objekata i prostora državnih tijela i pravnih osoba te drugih poslovnih prostora pravodobno „upoznati“ odgovornu osobu te ako se ne raspolaže saznanjima o izravnoj opasnosti, na zahtjev odgovorne osobe može joj dopustiti da prisustvuje pregledu.

Neusklađenost odredbi očituje se i u tome što, vezano uz izvješćivanje („upoznavanje“) odgovorne osobe, PNPPS ne pravi razliku, nego je nalaže bez obzira na to o kojim je razlozima za pregled riječ, osim kad se policijski službenik nalazi u potjeri i pretpostavlja da se u objekt ili prostor sklonila osoba zbog koje je poduzeo potjeru (čl. 121. PNPPS-a). Određeni objekti i prostori državnih tijela i pravnih osoba te drugi poslovni prostori, odnosno neki njihovi dijelovi (npr. prostori za kupce, čekaonice i prostorije za prijam stranaka ili za primopredaju robe, ispred šaltera i dr.) svima su dostupni za ulaženje radi obavljanja njihove djelatnosti.

Ulaskom u takve javne objekte i prostore, odnosno takve njihove dijelove ne dolazi do povrede ničije privatnosti, pa dopuštenje za ulazak u takve objekte i prostore, odnosno takve njihove dijelove, kao ni obavještavanje odgovorne osobe nije potrebno (prema analogiji – gdje je dopušteno ući građanima, dopušteno je i policiji). U objekte i prostore državnih tijela i pravnih osoba te druge poslovne prostore, odnosno neke njihove dijelove koji nisu dostupni za javnost, policija, osim iznimno, ne smije ući bez obavještavanja odgovorne osobe. Zakonit razlog ulaska policije može biti i dovođenje osobe s radnog mjesta, ali i bilo koji drugi policijski posao kod kojeg se pokazala potreba ulaska u prostorije pravne osobe. Neovlaštenim ulaskom (dakle, prekoračenjem ili zlouporabom ovlasti), policijski službenik može počinuti kazneno djelo narušavanja poslovnog prostora iz čl. 141. st. 2. KZ-a.

Analizom odredbi članka 73. ZPPO-a proizlazi da policija nije ovlaštena ući u takve objekte i prostore i pregledati ih radi izvršenja dovedbenog naloga. Naime, člankom 73. ne propisuje se ni taj razlog ulaska i pregleda. Takva odredba začuđuje s obzirom na to da je već sljedećim, ranije objašnjenim člankom 74., policiji radi izvršenja dovedbenog naloga dana ovlast ulaska, pa i nasilnog, u tuđi dom. Dakle, ima li ili nema policija ovlast ulaska i pregleda tuđeg poslovnog prostora u izvršavanju dovedbenog naloga? Ako ima, ima li i ovlast nasilnog ulaska ako odgovorna osoba odbije dati dopuštenje za ulazak?

Teško je vjerovati da bi zakonodavac više pravno štitio poslovni prostor od prostora doma, pa se teleološkim pristupom može zaključiti da se pregled poslovnog prostora radi izvršenja dovedbenog naloga podrazumijeva, odnosno da se primjenjuju odredbe kao i za tuđi dom. Slično shvaćanje nalazi se i u Općoj uputi 404 priručnika „Načela i postupci“ (2004), MUP RH, Zagreb. Međutim, nedostatak nedvosmislenog zakonskog rješenja nije dobar u pogledu pravne sigurnosti građana ili policijskih službenika kada primjenjuju policijsku ovlast pa se nameće potreba urediti to područje dopunama ZPPO-a.

Ono što ne bi trebalo biti upitno jest pravo policijskih službenika da u neki poslovni prostor ulaze kao i svi drugi građani te pri tome u kontekstu izvršenja dovedbenog naloga prikupljaju korisne obavijesti i kontaktiraju s odgovornom osobom.

5.2. Dovođenje s javnog mjesta

Primjeri kad je korisno odabrati javno mjesto kao mjesto zatjecanja osobe koju treba dovesti na temelju dovedbenog naloga ili zapovijedi za dovođenje su kad je donesena odluka da se nasilno ne ulazi u tuđi dom, kad postoje neke zapreke za dovođenjem osobe s njezina radnog mjesta ili je mjesto zaposlenja nepoznato.

U nemogućnosti realizacije dovedbenog naloga na opisane načine, nadležno tijelo može izdati i tzv. otvoreni nalog za osobu koju treba dovesti. Kod takvog naloga nisu točno određeni datum i sat dovođenja, nego je nalog na snazi dok se osoba ne pronađe i dovede. U toj situaciji policija može osobu dovesti bez plana dovođenja, ako nema okolnosti koje upućuju na mogućnost bijega, napada ili otpora osobe koju treba dovesti. Policija odlazi na javna mjesta za koja zna da ih tražena osoba posjećuje. Ako policija nije uspjela realizirati dovedbeni nalog ili

zapovijed za dovođenje, o razlozima će izvijestiti tijelo koje je izdalo nalog, odnosno ustrojstvenu jedinicu policije koja je izdala zapovijed, koje može zatražiti raspisivanje tjeralice, odnosno potrage ili izdati novi nalog za dovođenje, koji može biti i otvorenog tipa (bez točno određenog dana i termina dovođenja).

6. ZAKLJUČAK

Kada je riječ o potrebi nasilnog ulaska u dom, načini izvršenja naloga za dovođenje ovise o tome u kojem se svojstvu osoba dovodi (osumnjichenik, okrivljenik, svjedok), težini kažnjivog djela u vezi kojeg se dovodi i je li osoba koju treba dovesti sklona pružanju otpora. Ako je osoba sklona pružanju otpora ili se dovodi u svezi težih kaznenih djela, obvezno se mora izraditi plan postupanja. Razvidno je iz SOP-a br. 5 da se nasilni ulazak u tuđi dom razmatra kao opcija, ovisno o razlogu dovođenja nadležnom tijelu.

Nasilno se ne ulazi u tuđi dom ako bi time nastala nerazmjerno veća šteta od one koja bi eventualno nastala izostankom takvog policijskog postupanja ili ako se radnja dovođenja može učinkovito realizirati manjim stupnjem zadiranja u temeljna prava i slobode, npr. dovođenjem osobe s radnog mjesta ili javnog mjesta. Odluka o nasilnom ulasku u tuđi dom radi izvršenja naloga o dovođenju donosi se u koordinaciji rukovoditelja i policijskih službenika koji će policijsku ovlast primjenjivati. Autori u članku idu korak dalje i predlažu orijentacijske kriterije za odlučivanje o nasilnom ulasku u tuđi dom prema načelu razmjernosti prema kojem će policija prosuđivati ovisno o okolnostima svakog slučaja, pa se unaprijed ne može dati općenit odgovor kad bi bio opravdan nasilan ulazak u tuđi dom radi izvršenja dovedbenog naloga ili zapovijedi za dovođenje.

Prema mišljenju autora, bilo bi opravdano nasilno ulaziti u tuđi dom radi izvršenja naloga o dovođenju analogno primjenjujući odredbe čl. 246. st. 2. t. 2. ZKP-a koje se odnose na pretragu doma bez naloga radi uhićenja za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora od najmanje tri godine pa bi u tom smjeru bilo potrebno izvršiti dopune u ZPPO-u. Kada je riječ o nalogima za dovođenje u vezi ostalih kaznenih ili prekršajnih djela, prema mišljenju autora, odluku o nasilnom ulasku u tuđi dom potrebno je donositi rukovodeći se načelima razmjernosti, postupnosti i zabrane prekomjernosti u primjeni policijskih ovlasti. Takva odluka bila bi opravdana kad postoje određene okolnosti (npr. način izvršenja, osobna svojstva počinitelja, stupanj uznemirenja javnosti, otklanjanje opasnosti za život ili osobnu sigurnost i sl.) koje opravdavaju potrebu nasilnog ulaska u dom. Iako iz odredbe čl. 74. st. 1 t. 4. ZPPO-a proizlazi da policija ima mogućnost nasilno ući u tuđi dom za izvršenje (bilo kojeg) naloga ili zapovijedi za dovođenje i neovisno o pravnom položaju osobe koja se dovodi, prema mišljenju autora, nasilan ulazak u tuđi dom nekih kategorija osoba (svjedok koji se nije odazvao pozivu, dovođenje u vezi lakših prekršaja, lakših kaznenih djela, u parničnom postupku i sl.) i u drugim situacijama kada ne postoji prijeka potreba, načelno ne bi bilo opravdano.

U svezi s time, a kako bi se dovedbeni nalozi uspješno izvršili u odnosu na osobe sklone upornom izbjegavanju postupka, bilo bi potrebno dodatno propisati uvjete kad postoje okolnosti slučaja koje opravdavaju nasilan ulazak u tuđi dom radi izvršenja naloga o dovođenju. Potrebna je i izmjena odredbi ZPPO-a koje se odnose na trajanje (rok) dovođenja, tako da krajnji rok dovođenja bude 24 sata te dopune odredbi ZPPO-a koje se odnose na ulazak i pregled objekata i prostora državnih tijela i pravnih osoba te drugih poslovnih prostora.

LITERATURA

1. Gluščić, S., Veić, P. (2020). *Zakon o policijskim poslovima i ovlastima*, MUPRH, Zagreb.
2. Gluščić, S. (2001). *Pretraga stana prema odredbama Zakona o kaznenom postupku*, Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu: MUPRH, Zagreb.
3. Karas, Ž., (2006). *Nezakoniti dokazi*, Laser plus, Zagreb.
4. Krapac, D. (2007). *Kazneno procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb.
5. Pavišić, B., Modly, D., Veić, P. (2006). *Kriminalistika*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb.
6. Veić, P. (2000). *Zakonita uporaba sredstava prisile kao razlog isključenja protupravnosti*, MUPRH, Zagreb.
7. Veić, P., Gluščić, S. (2009). *Prekršajno pravo*, opći dio. Narodne novine, Zagreb.
8. Standardni operativni postupci, Ravnateljstvo policije, broj: 511-01-42-370/715/7-10-27, 19. rujna 2011., Zagreb.
9. Priručnik „Načela i postupci“ (2004) MUPRH, Zagreb.
10. Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90., 135/97., 08/98., 113/00., 124/00., 28/01., 45/01., 55/01., 76/10., 85/10. i 05/14.).
11. *Zakon o policijskim poslovima i ovlastima* (NN 76/09., 92/14. i 70/19.).
12. *Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika* (NN 20/22., 37/23. i 114/23.).
13. *Prekršajni zakon* (NN 107/07., 39/13., 157/13., 110/15., 70/17., 118/18. i 114/22.).
14. *Zakon o kaznenom postupku* (NN 152/08., 76/09., 80/11., 121/11., 143/12., 56/13., 152/14., 145/13., 70/17., 126/19., 80/22. i 36/24.).
15. *Kazneni zakon* (NN 125/11., 144/12., 56/15., 61/15. – ispravak, 101/17., 118/18., 126/19., 114/22., 114/23. i 36/24.).
16. *Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama* (NN 76/14.).
17. *Naputak o postupanju policije u dovođenju osobe s duševnim smetnjama u psihijatrijsku ustanovu* (NN 50/15.).
18. *Zakon o parničnom postupku* (SL SFRJ 4/77., 36/77., 6/80., 36/80., 43/82., 69/82., 58/84., 74/87., 57/89., 20/90., 27/90., 35/91. i NN 53/91., 91/92., 58/93, 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 02/07., 84/08., 96/08., 123/08., 57/11., 148/11., 25/13., 89/14., 70/19., 80/22., 114/22. i 155/23.).
19. *Zakon o izvršavanju kazne zatvora* (NN 14/21. i 155/23.).
20. *Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje* (NN 133/12.).
21. *Zakon o obrani* (NN 73/13., 75/15., 27/16., 110/17., 30/18., 70/19. i 155/23.).
22. *Zakon o općem upravnom postupku* (NN 47/09. i 110/21.).

Abstract

Davor Posilović*, Tomislav Krtinić**

Execution of the Warrant for Failure to Appear with Problematic Reference to Forced Entry Into Someone Else's Home

The authors introduce the notions of bringing, bodies authorised to issue a warrant for failure to appear, legal sources and principled stance on the dangers of certain categories of persons who are brought in by a) the reasons for issuing the order to bring and b) the legal status of persons who are brought.

In the second part of the article, the authors elaborate on the current Standard operating procedure for the Croatian police from 19 September 2011 regarding bringing in a person, especially on forced entry into someone else's home.

The authors argue that making decisions about forced entry into another person's home to enforce the warrant for failure to appear should consider the general rule in Art. 5 on the Police Duties and Powers Act (the principle of proportionality) since it applies to all police matters and any police powers.

In connection with this, they offer guidance criteria for deciding on forced entry into another person's home under the principle of proportionality, which fits the tactics described in the relevant standard operating procedure.

The authors suggest tactics for police to enforce the warrant for failure to appear when a person is brought in from the workplace or any public place or when the convicted person is to be brought in, where the fine was replaced by imprisonment, with respect to certain specifics, which is not elaborated in the Standard Operational Procedure and delimit that these proposals are not adopted rules of the profession.

In conclusion, in this regard, it is necessary to amend and supplement certain regulations but also to supervise constantly officers who execute the warrants for failure to appear, that is, the written orders to bring people in.

Keywords: warrant for failure to appear, bringing in, forced entry into another person's home, forced entry powers, proportionality.

* Davor Posilović, univ. spec. crim., police officer for the preparation and implementation of professional and scientific research and new technologies, Police Academy "The First Croatian Police Officer", General Police Directorate, Ministry of the Interior, Zagreb, Croatia.

** Tomislav Krtinić, mag. crim., Assistant to the Head of the Department for Public Order and Security, Zagreb County Police Administration, Ministry of the Interior, Zagreb, Croatia.